

**AINI LINJAKUMPU,
TAPIO NYKÄNEN, TIINA
HARJUMAA & SANDRA
WALLENIOUS-KORKALO
(TOIM.)**

**Politiikka, talous ja työ:
Lestadiolaisuus
maailmassa. Lapin
yliopistopaino 2019. 291 s.**

Politiikka, talous ja työ: Lestadiolaisuus maailmassa -kokoomateos tuo hyvin esiin, että vaikka uskonnollinen yhteisö on ensisijaisesti hengellinen koti jäsenilleen, ovat sen jäsenet samaan aikaan hyvin aktiivisesti ja monipuolisesti kiinni ympäröivässä maailmassa ja yhteiskunnassa. Jo teoksen nimiväliltä *Lestadiolaisuus maailmassa* viittaa osuvasti siihen, kuinka lestadiolaiset – kuten monien muidenkin uskonnollisten liikkeiden jäsenet – ovat kahden maailman kansalaisia. Tähän liittyy kuuluminen samaan aikaan toiseen maailmaan ja eläminen ja vaikuttaminen tässä maailmassa. Taivaallinen ja hengellinen puoli liittyvät taivasten valtakuntaan, kun taas yhteisön jäsenten maallinen toiminta tapahtuu ympäröivässä yhteiskunnassa, jota kutsutaan maailmaksi. Teos osoittaa hyvin sen, että hengellinen elämä ja yhteiskunnallinen elämä mahtuvat samaan kokonaisuuteen, eivätkä sulje toisiaan pois. Yhteiskunnassa uskonnollisen yhteisön jäsenet toimivat yhdessä sekä yhteisöön kuuluvien että kuulumattomien ihmisten kanssa, ja omassa uskonyhteisössään he toimivat yhteisön jäsenten kesken.

Lestadiolaisuus monine haaroineen on Suomen suurin herätysliike ja lestadiolaisten yhteisöjen sekä niiden verkostojen sosiaalinen vaikutus on Suomessa

monilla alueilla paikallisesti hyvin merkittävä. Teos muodostuu eri tieteenalojen edustajien artikkeleista ja esittelee lestadiolaisuuden yhteiskunnallisia yhteyksiä monipuolisesti. Lestadiolaisuuden suurimman osaryhmän vanhoillislestadiolaisuuden lisäksi teoksessa käsitellään myös muita lestadiolaisuuden suuntauksia kuten rauhansanalaisuutta sekä muun muassa lestadiolaisuuden merkitystä saamelaisalueilla.

Yhteiskunnalliseen toimintaan osallistumista käsitellään teoksessa politiikan, talouden ja työn saralla. Ne ovat yhteiskunnallisen osallisuuden alueita, joissa lestadiolainen toimii aktiivisena kansalaisena Jumalan valtakunnan jäsenen roolinsa lisäksi. Lestadiolaisuuden uskonnolliset painotukset tukevat osallistumista yhteiskunnalliseen toimintaan. Lestadiolaiset ovat aktiivisia puoluepolitiikassa, yritystoiminnassa ja työelämässä sekä vapaaehtoistyössä.

Vanhoillislestadiolaisuudessa korostetaan työn merkitystä koko yhteiskunnan ja oman lähiseudun parhaaksi. Yhteiskunnan palvelemisen ohella palvelee myös Jumalaa. Maallisella työllä on teologinen ja uskonnollinen merkitys: kutsumus työhön on Jumalan ihmiselle osoittama tehtävä ja ammatti on osa tätä tehtävää. Tehtävän suorittamisella palvelee Jumalaa ja lähimmäisiä. Hyvin tehdyille työlle on Jumalan siunaus. Työ nähdään vanhoillislestadiolaisuudessa Jumalan palvelemisena, samoin kuin lähimmäisille tehdyt hyvät teot ja auttaminen. Toimiminen oman kaupungin ja lähialueen parhaaksi nähdään positiivisena ja toivottavana. Kuuluminen yhteiskuntaan ja esivaltauskollisuus ovat osa vanhoillislestadiolaista identiteettiä.

Kahden regimentin oppi, jonka mukaan on erikseen maallinen ja hengellinen esivalta, ohjaa vanhoillislestadiolaisia suhtautumaan positiivisesti yhteiskuntaan ja sen toimintaan.

Lestadiolaisuuden osaryhmillä on perinteisesti ollut läheiset välit oikeistolaisiin ja keskellä oleviin puolueisiin, erityisesti keskustaan, mutta myös kokoomukseen ja kristillisdemokraatteihin. Vasemmistopuolueiden äänestämistä on sen sijaan vältetty. Aikanaan keskustan politiikassa on ollut mukana paljon erityisesti vanhoillislestadiolaisia. Äänestyskäyttäytymisen suhteen on kannustettu tiettyyn suuntaan ja äänestämismallinnoilla on haluttu varmistaa, että politiikassa on mukana päättäjiä, joilla on sama arvopohja uskonnollisen yhteisön kanssa. 2000-luvulla äänestyskäyttäytymistä ei kuitenkaan enää samalla tavoin ohjata yhteisön taholta kuin esimerkiksi 1970–1980-luvuilla tehtiin.

Vanhoillislestadiolaisuus edistää yrittäjyyttä, sillä ajattelutapa ja toiminta yhteisössä tukee sitä. Yrittäminen on normaalia ja arkipäiväistä liikkeessä ja siihen myös järjestetään koulutuksia liikkeen toiminnan sisällä. Yhteisön tuki ja verkostoyhteydet vanhoillislestadiolaisuudessa edistävät yrittäjyyttä. Sama arvomaailma työntekijöiden ja työnjohdon sekä yrityksen omistajien kesken takaa usein töiden sujumisen. Tästä syystä sekä luottamuksen ja sitoutumisen näkökulmasta vanhoillislestadiolaisjohtoisissa yrityksissä rekrytoidaan usein työntekijöitä myös oman uskonyhteisön jäsenistä. Uskonyhteisön jäsenet nähdään luotettavina työntekijöinä.

Teoksesta käy hyvin ilmi, kuinka vanhoillislestadiolaisuudessa ta-

pahtuu sopeutumista yhteiskunnan muutoksiin. Nuorten vanhoillilestadiolaisten naisten blogit ovat tuoneet esiin, että moderni lestadiolainen voi sovittaa uskonnollisen yhteisön jäsenyyden ja maallistuneen tapakulttuurin yhteen pitämällä työnään blogia perheensä elämästä. Vanhoillilestadiolaisuus sopeutuu tällä tavoin jälkisekulaariin yhteiskuntaan ja vahvistaa asemaansa liikkeenä. Kyseessä on vanhoillilestadiolaisten naisten tapa rakentaa omaa identiteettiään. Blogin pitäminen on myös tapa vaikuttaa elämäänsä asioihin, vaikka tietyt säännöt ja elintavat tulevatkin ympärillä toimivan yhteisön taholta valmiiksi määriteltyinä. Samalla käsitys vanhoillilestadiolaisista naisista monipuolistuu.

Teoksessa käsitellään myös lestadiolaisuuden eri suuntien merkitystä saamelaisalueilla. Lestadiolaisuus levisi 1910–1920-luvuilla saamelaisten keskuudessa ja lestadiolaisuuden vaikutus on siitä alkaen ulottunut uskonnollisten asioiden lisäksi myös yhteiskuntaa, taloutta ja kulttuuria koskeviin linjanvetoihin alueilla. Teoksesta käy ilmi lestadiolaisuuden ja saamelaisuuden kaksijakoinen suhde: toisaalta lestadiolaisuus korvasi saamelaisten lapinkyläjärjestelmän ja karsi alkuperäiskansoilta osan heidän tavoistaan pois, mutta samaan aikaan toi hengellisyyden toiveikasta ja myönteistä merkitystä saamelaisille. Saamelaisten tavat ja ajattelumallit ovat osittain eläneet lestadiolaisen kristillisyyden sisällä ja rinnalla.

Politiikka, talous ja työ. Lestadiolaisuus maailmassa on tarpeellinen lisä lestadiolaisuutta koskevaan kirjallisuuteen erityisesti siitä syystä, että teos auttaa lukijaa ymmärtämään hengellisyyden mer-

kitystä uskonnollisten liikkeiden jäsenten elämässä ja toiminnassa osana laajempia yhteiskunnallisia verkostoja ja työelämää. Teoksen artikkelit edustavat eri tieteenaloja historiantutkimuksesta ja yhteiskuntatieteistä taiteen tutkimukseen, joten näkökulmat ja aihepiirit ovat monipuolisia ja käsittelevät eri aikakausien ilmiöitä.

Mia Nieminen, TM
Kirkkohistorian
tohtorikoulutettava
Helsingin yliopisto

TUURE HOLOPAINEN

Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen: Santeri Alkion maailmankatsomus hänen tuotantonsa ilmentämänä. Acta Universitatis Ouluensis B:171. Oulu: Oulun yliopisto 2019. 363 s.

Filosofian maisteri Tuure Holopainen (1943–2019) toimi aikanaan muun muassa Oulun yliopiston ylioppilaskunnan pääsihteerinä 1975–1976 ja teki sittemmin pitkän uran Pohjois-Pohjanmaan maakuntaliiton kulttuurisihteerinä ja -johtajana 1982–2011. Monipuolinen pohjois-suomalainen kulttuuripoliitikko Holopainen oli kuvataiteen tekijä ja harrastaja itsekin. Hän oli kirjallisuuden asiantuntija, erityisesti Kalle Pääatalon ja Pentti Haanpään syvälinen tuntija. Kirjailija, poliitikko ja keskustaaatteen pääideologi Santeri Alkio (1862–1930) kiinnosti häntä eniten, itse asiassa vuosikymmenten ajan. Omalla tavallaan oli traagista, ettei Holopainen saanut nähdä

yhtä elämäntyönsä hedelmää valmiina. Hänen aate- ja oppihistorian väitöskirjaksi suunniteltu teoksensa *Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen* ilmestyi *post mortem*. Tekijä ehti saada kirjansa valmiiksi taittoon asti. Huhtikuuksi 2019 suunniteltua väitöstilaisuutta ei koskaan tullut. Kaksi päivää tekijän kuoleman jälkeen tämän puoliso allekirjoitti julkaisusopimuksen.

Santeri Alkion elämäntyö oli sen verran monipuolinen ja laaja-alainen, ettei ole ihme, että siihen on kohdistunut eri aikoina runsaasti mielenkiintoa. Pian Alkion kuoltua ilmestyi Niilo Liakan hänestä laatima elämäkertä 1932. Alkio-biografioiden *opus magnus* on kuitenkin professori Aulis Alasen massiivinen elämäkertateos vuodelta 1976. Paavo Tuomarin laatimaa Alkion aatteiden yleiskuvausta (1971) seurasi erityisesti 1980-luvun alussa eräänlainen Alkio-renessanssi, johon kirjallisen ja tutkimuksellisen panoksena antoivat muun muassa Juha Kuisma, Seppo Niemelä, Alpo Rusi ja Jukka-Pekka Takala. Arja Sahlberg puolusti yhteiskuntatieteellistä väitöskirjaansa *Koivu sekä tähti. Ihminen, yhteiskunta, ihmiskunta Santeri Alkion tuotannossa ja poliittisessa toiminnassa* Tampereen yliopistossa 1995.

Edellä mainittujen lisäksi on myös monia muita akateemisia tutkielmia, kirjoja ja artikkeleita, joissa Alkio on ollut tutkimuksen tai kuvauksen kohteena. Tutkimuksen merkittäviä uusia lähteitä ovat puolestaan professori Kari Hokkasen toimittamat Alkion päiväkirjat I–III (2012–2013). Alkio on luonnollisesti esillä maalaisliitokeskustapuolueen historiateoksissa ja muun muassa Armo Nokkalan tunnetussa väitöskirjassa tolsolaisuudesta Suomessa (1958).